

УДК 821.161.2-311.6.09Кралуєк4Сме
DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2025.31.347567>

ПРО ПЕРЕТИНАННЯ ЖАНРОВИХ ФОРМ ДЕТЕКТИВУ ТА НАРИСУ В СУЧАСНІЙ ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «СМЕРТЬ У БЕРЕСТОВІ» П. КРАЛЮКА ТА О. КРАСОВИЦЬКОГО)

Андрій Чмир,

старший викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування
факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
e-mail: chmyr_andrew@ukr.net
ORCID iD: 0000-0001-5662-5788

Статтю присвячено дослідженню феномену фактичності у сучасній фікційній літературі. Репрезентативним у цьому плані є історичний детектив «Смерть у Берестові» Петра Кралюка й Олександра Красовицького. Методологічною базою слугував аналіз художньо-публіцистичного складника, а саме: функцій історичних, портретних і подорожніх нарисів книжника Симеона. З'ясовано, що введення цих нарисів до тексту детективу спонукає читача взяти участь у пошуку історичної правди, розглянути героїчну українську історію та встановити завдяки цьому актуальні для сьогодення закономірності.

Реципієнт у романі спостерігає за початком XI ст. періоду Київської Русі завдяки зауваженням книжника-чужинця Симеона. Саме він стає автором історичних, портретних і подорожніх нарисів, які спрямовані на осмислення тогочасного життя українців. В історичних нарисах указаний головний герой роздумує над пройденим шляхом жителів Київської Русі, фактами, подіями, постатями з їхнього життя. Портретні нариси Симеон присвячує тому, щоб закріпити характерні зовнішні та внутрішні риси своїх співрозмовників. Натомість подорожні нариси — насамперед фіксація того, що відбувалося з книжником під час його численних мандрів.

Ключові слова: історичний роман, детектив, Петро Кралюк, Олександр Красовицький, очуднення, історичний нарис, портретний нарис, подорожній нарис, мега-текст, діалогічність.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Історичні романи, створені в сьогоденні, тяжіють до розмивання своїх однозначних жанрових меж. Це означає, що, окрім відомостей про минуле, такий роман міститиме в собі філософський, психологічний, детек-

тивний, публіцистичний та інші складники. Указаний твір відходитиме від дефініції суто «історичного роману», нагромачуючи ознаки інших дискурсів, зокрема й художньо-публіцистичного. Сучасні автори романів про старовину прагнуть залучити до обговорення актуальних проблем якомога більше читачів, тому закономірно, що цілеспрямовано працюють на межі різних жанрів та стилів мовлення. Роздуми над питаннями сьогодення спонукають майстрів слова не обмежуватись однією смисловою парадигмою для з'ясування історичної правди. Тому в літераторів виникає потреба звертатись у своїх романах про минулі часи до публіцистики, виносячи власні судження про життя далеких предків на широкий загал. У такий спосіб письменники закликають своїх читачів до дискусії, пропонуючи їм поміркувати над сучасною дійсністю у світлі давно пережитого.

З-поміж майстрів слова сьогодення, які виходять за рамки класичного історичного роману, варто зауважити Петра Кралюка (нар. 1958) та Олександра Красовицького (нар. 1967). Петро Кралюк — автор чотирьох романів про минуле («Шестиднев, або Корона дому Острозьких», «Сильні та самотні», «Данило Острозький: образ, гаптований бісером», «Справжній Мазепа»), але водночас він є і науковцем. Натомість Олександр Красовицький, генеральний директор видавництва «Фоліо», працює насамперед над романами детективно-історичного спрямування (серія «Історичний детектив», зокрема цикл «Розвідки книжника Симеона»). Написаний ними у співавторстві історичний детектив «Смерть у Берестові» (2024) вирізняється, окрім художнього, ще своїм публіцистичним складником. Згадані письменники ХХІ ст. вважають, що українська історія має ще чимало білих плям, які невідомі широкому загалу. Саме тому, пишучи про ці давні часи, літератори мають змогу звернути увагу читача на можливу правду про минуле, закликати спільно її знайти та підкреслити важливість знання істини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні детектив «Смерть у Берестові» Петра Кралюка й Олександра Красовицького, який уходить до своєрідної детективної трилогії («Смерть у Берестові», «Метушня навколо престолу» (2024) [3], «Вибір князя Гліба» (2025) [2]), ще чекає ретельних досліджень.

Натомість про специфіку сучасного історичного детективу з погляду різних аспектів уже писали Олена Колесник [1], Ольга Собчук [9], Ольга Харлан [10] та ін. Тому ці розвідки були покладені в основу запропонованої статті.

Мета дослідження. Мета цього дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати, яким чином сучасна фікційна література тяжіє до факту. За основу був узятий історичний детектив «Смерть у Берестові» Петра Кралюка й Олександра Красовицького, наявність в якому історичних, портретних і подорожніх нарисів свідчить про згадане явище. Сукупність у цьому романі художньо-публіцистичного складника значно розширює його жанрові, змістові та концептуальні межі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Детектив (за визначенням авторів, «детектив з часів Київської Русі») «Смерть у Берестові» розповідає про книжника

Симеона, який стає свідком смерті київського князя і хрестителя Русі — Володимира Великого (Святославича) (не раніше 959–1015). Ніхто точно не знає, чому помирає цей можновладець (від хвороби чи отруєння), якому було не так багато років (56). Відповідно з'являється гіпотеза, що згаданого правителя Київської Русі могли цілеспрямовано вбити, оскільки його смерть була вигідна чималій кількості придворних діячів: третій дружині князя — Марії, настоятелю Десятинної церкви — Анастасу чи багатьом синам Володимира. Головний герой Симеон як іноземець, за наказом свого володаря візантійського імператора Василя II Болгаробійця (958–1025), прибуває до земель середньовічної української держави. Для цього молодого любителя книг чужа країна виглядає абсолютно незвично, та він усьому починає дивуватися.

У детективі «Смерть у Берестові» Петро Кралюк й Олександр Красовицький деякою мірою використовують прийом очуднення, оскільки Симеон сприймає Київську Русь як цілковите диво. Двадцятип'ятирічний мандрівник, подібно до головного героя роману-памфлету «Мандри Гуллівера» — Лемюеля Гуллівера [8], також уражений іншими землями. У творі письменників ХХІ ст. місцеві жителі середньовічної української держави сприймають свої звичаї, традиції, порядки як належні, тоді як для Симеона вони подекуди дивні, незрозумілі та викликають щиру цікавість. Юний книжник хоче зрозуміти життя племен Київської Русі, лояльно ставлячись до них і звертаючи пильну увагу на їхню специфіку. Зауважимо, що «Смерть у Берестові» ґрунтується на реалістичних, історично обумовлених описах, оскільки це детектив про минуле. Натомість роману-памфлету «Мандри Гуллівера» Джонатана Свіфта притаманна фантастичність, сатиричність і критичність. Щоб упорядкувати плин своїх думок від споглядання земель та племен, Симеон удається до такої художньо-публіцистичної форми як *нарис*.

Для цього книжника звернення до такого жанру стає формою фіксації своїх вражень, занотовуванням рефлексій і формуванням філософських узагальнень. Для читача детективу «Смерть у Берестові» Симеон є своєрідним середньовічним кореспондентом, який висвітлює ймовірно скоєний злочин, пов'язаний з отруєнням князя Володимира. Нарис — спосіб упорядкування головним героєм думок, а також засіб донесення найважливішої інформації до реципієнтів роману. Саме кризь призму бачення цього мандрівника читач твору Петра Кралюка й Олександра Красовицького має змогу поглянути на середньовічні реалії Київської Русі, її колорит, а також місцеве населення. Симеон живо реагує на все, що відбувається довкола, тому насправді його очима ніби вдивляється сам реципієнт, читаючи згаданий детектив. Жодна подробиця не проходить повз увагу книжника, будучи згодом відтвореною як у пам'яті цього молодика, так і на пергаменті.

Принагідно нагадаємо, що нарис — «художньо-публіцистична міметична нарація на документальній основі з поглибленою емпіричною достовірністю, в якій зображені справжні факти, події, конкретні люди. За обсягом нарис близький до невеликого оповідання чи новели, проте позбавлений завершеної фабули, яка озна-

чена здебільшого фрагментарно, характеризується відсутністю єдиної сюжетної лінії. Важливим для нарису є швидке реагування на злободенні вимоги сучасності, тому твори цього жанру межують із публіцистикою та художніми текстами. У нарисі виражені соціально-політичний, побутовий, історичний, біографічний, психологічний дискурси, особливо актуальні в журналістиці» [5, 96]. Симеону як головному герою роману «Смерть у Берестові» притаманна спостережливість, аналітичність і відсутність упередженості, що робить його максимально об'єктивним учасником тогочасних подій у творі. Нариси вказаного книжника — **історичний, портретний та подорожній** — покликані розкривати дійсність загадкових обставин часів Київської Русі для зацікавлення і створення інтриги в читача. Юнак-мандрівник висвітлює тодішню таємницю життя та діяльності Володимира Великого, доносячи до реципієнта думку про історичну цінність середньовічної української держави. Важливо, що любитель книг не виносить оцінки щодо обставин злочину проти хрестителя Русі, навіть підозрюючи конкретну особу в цьому (ченця і цілителя Пантелеймона). Це стає ще одним аргументом на користь того, що Симеон певною мірою — середньовічна людина з мисленням та світоглядом журналіста.

Створення **історичного нарису** головним героєм детективу «Смерть у Берестові» пояснюється тим, що цей книжник прискіпливо звертає увагу на факти, події і постаті минулого, свідком яких він був. Симеон усвідомлює, що його перебування на теренах Київської Русі не вичерпується лише роллю спостерігача. Пишучи нариси, юний мандрівник прагне визначити політичний вектор середньовічної української держави, хай навіть вони призначені лише його дідусяві Йосифу. Проте саме ці невеликі публіцистичні твори допомагають юнаку розібратися в доколишній дійсності, зробити правильні висновки, знайти історичну правду, а також донести її до читачів роману. Тому подумки книжник зауважує, що *«яке місце в цій грі його, Симеона? Якою є він фігурою на шаховій дошці, де Володимир розігрує свою партію? Не пішак він і, певно, не тура... Може, кінь? Має зробити неочікуваний хід?»* [4, 295]. Любитель книг прагне систематизувати свої міркування, щоб стати корисним для землі князя Володимира, тієї держави, до якої він почав відчувати симпатію.

Знання молодиком творів тогочасної та давньої літератури (фольклор, «Іліада» Гомера, «Історія» Геродота, твори Діонісія Ареопажита, творчість Плутарха, «Слово про нічну молитву» Іоанна Золотоустого, твори Прокопія Кесарійського, «Стратегікон» Маврикія, поезія Абу Наваса, «Хроніка» Георгія Амартола, «Книга дорожніх скарбів» Ібн Русте, збірник царя Симеона, «Про управління імперією» (Багрянородного) Костянтина VII Порфирогенета, твори Йоана Геометра (Киріота), гімни Симеона Нового Богослова та ін.) допомагає йому знайти власний голос для обговорення навколишніх перипетій. Допитливий мандрівник прагне винести питання про подальшу долю Київської Русі після смерті князя Володимира в публічний дискурс, наголошуючи на провідній ролі діалогу для порозуміння. Для Симеона власне мовлення є частиною глобальної комунікації, тому головне своє завдання він убаचाє

в актуалізації наявних проблем. Розмисли книжника знаходять відгук у його співрозмовників: слуги Руяна, купця Леонтія, бирича Ростислава, самого хрестителя Русі тощо. У такий спосіб юнак відіграє роль тогочасного медіа, виносячи питання у сферу публічного обговорення. Прикметно, що свої справжні думки любитель книг не поспішає озвучувати, насамперед слухаючи розмірковування інших комунікантів. Талант головного героя детективу «Смерть у Берестові» полягає в його вмінні «розговорити» своїх співбесідників, даючи їм повну комунікативну свободу і самому водночас лишаючись у тіні.

Історичні нариси Симеона відзначаються об'єктивністю, детальністю та шириною охоплення. Ділячись роздумами зі своїм дідусем Йосифом, молодий книжник проникливо зауважує про тогочасного можновладця Русі: *«Зараз Володимир прагне уподібнити свою державу до держави ромеїв. Але не думаю, що це вдасться йому. Свою імперію ромеї сотні літ плекали. Та й збудувати могутню державу за кілька років неможливо — хіба станеться чудо. Однак навіть якщо таке трапляється, то потім виявляється, що такі держави на піску побудовані й через деякий час розсипаються»* [4, 224]. Мандрівник розуміє, що правитель Київської Русі в майбутньому хоче конкурувати з Візантійською імперією, займаючи провідне місце на тогочасній мапі Європи. З цієї метою князь Володимир спочатку прагне уподібнитися до Східної Римської імперії і тому з-поміж декількох варіантів віросповідань приймає християнство.

Головний герой детективу Петра Кралюка й Олександра Красовицького розгадує справжні наміри хрестителя Русі, водночас не засуджуючи його. Симеон розмірковує над тим, яким непростим був шлях Володимира Святославича до влади, з якими спокусами та випробуваннями цей правитель стикався. У кінці свого нарису книжник цитує думки скіфського мудреця VI ст. до н. е. — Анахарсиса про те, що за надмірні насолоди людина неодмінно мусить платити. Відповідно, на переконання любителя книг, хвороба князя Володимира є наслідком надто сильного захоплення цим можливо-владцем жінками та їжею. Мандрівник припускає, що правитель Київської Русі доживає свої останні дні, а тому Симеон повинен поквартитися записати його діяльність.

Згаданий любитель книг із детективу «Смерть у Берестові» Петра Кралюка й Олександра Красовицького починає свій історичний нарис із роздумів над сутністю слов'ян, тим, звідки вони пішли і ким насправді є. Симеон підкреслює, що існування корінного населення Київської Русі — русів — вирізняється бідністю, багатьма негараздами та пов'язаною з цим войовничістю. Для мандрівного книжника ключовим розміркуванням є пошук відповіді на питання причини нещасливого життя слов'ян: *«Чому руси й слов'яни живуть гірше від ромеїв? Бо в них менше мудрих людей? Чи через те, що вони мудреців не слухають?»* [4, 222]. Головний герой роману, пишучи лист своєму дідусеві Йосифу, прагне зрозуміти історичний шлях народу, який його гостинно приймає. Якщо на початку Симеон сприймає слов'ян як варварів, далеких від цивілізації, то, познайомившись із ними ближче, він починає щиро ними

цікавитися. Головний герой поступово переймається їхньою долею, усвідомлюючи деяку їхню відсталість та водночас бажання Володимира Великого зробити Київську Русь новим культурним центром.

Портретні нарис **Симеона** вирізняються його здатністю вихопити з-поміж безлічі деталей зовнішності співрозмовників найважливіше. У такий спосіб книжник прагне передати читачу загальне враження від зображеної особи. Наприклад, побачивши князя Володимира, головний герой детективу короткими штрихами описує його: *«Той лежав одягнутим на ложі. На ньому були пляні вибілені сорочка й порти. Волосся князя, у якому було вже чимало сивих ниток, спадало на плечі. Так само сивина посрібнила його вуса й бороду. Коли до Володимира зайшли, він підвівся. Зробив це неквапом. Видно було: йому важко»* [4, 196–197]. Як бачимо, юний мандрівник звертає увагу на хворобливий стан українського можновладця, який важко хворіє. Любитель книг помічає, що київський правитель виглядає як людина в доволі поважному віці (56 років). Завдяки цим красномовним подробицям читач має змогу уявити як зовнішню, так і внутрішню втому князя, його агонію. Водночас Симеон не тільки аналізує фізичну неміч хрестителя Русі, а й прогнозує, що справжня боротьба за київську спадщину почнеться після смерті Володимира Святославича.

Молодик-мандрівник із детективу письменників ХХІ ст. також зауважує про численні шрами князя: *«На оголених грудях, вкритих уже сивим волоссям, виднілося кілька шрамів. <...> Певно, хотіли мечем чи списом уразити серце Володимира. Не вдалося. Проте зараз хвороба поражає...»* [4, 230–232]. У такий спосіб читач завдяки лаконічним подробицям, зробленим книжником, розуміє досвідченість київського можновладця, його витривалість і здатність долати випробування. Проте хвороба чи ймовірне отруєння недругами виявляються сильнішими за раніше міцне здоров'я правителя. Симеон бачить, як ромейський цілитель Пантелеймон і знахарка-чарівниця Живослава, які уособлюють християнський та язичницький початок, безуспішно намагаються врятувати Володимира Великого. Юний книжник звертає увагу на останні вчинки, думки, погляди хрестителя Русі, проводячи своєрідний передсмертний репортаж із княжого села Берестова. Київський можновладець перебуває в зеніті своєї слави, але водночас хвороба повільно підточує його, відбираючи останні сили.

Прикметно, що Симеон надає короткі портретні характеристики також іншим персонажам детективу «Смерть у Берестові»: священнику Анастасу, огнищанину (головному керівнику маєтків Володимира) Володиславу, лікарю Пантелеймону, сину правителя Русі — Борису, княгині Марії (Предславі) та язичницькій знахарці Живославі. Головний герой згаданого роману помічає найдрібніші деталі їхньої зовнішності і поведінки, на основі яких він створює портрети зустрічних осіб під час своєї подорожі. Книжник здатний не тільки проникнути в сутність навколишніх співрозмовників, але й побачити їхній внутрішній світ та потаємні прагнення. Для читача твору Петра Кралюка й Олександра Красовицького юний мандрівник видається звичайною людиною, з якою досить легко себе асоціювати під час знайомства з твором.

Симеон зовсім не схожий на канонічний образ детектива: Оґюста Дюпена, Шерлока Холмса, Еркюля Пуаро тощо. Реципієнт переважно не знає про хід детективних розслідувань цього молодого любителя книг. Власне головний герой не розплутує злочини, а більшою мірою спостерігає за ними, висуваючи можливі припущення щодо дійсних подій та винуватців. Думки, почуття і рефлексії книжника — своєрідний погляд на початок XI ст. періоду Київської Русі очима сучасної особи.

Для **подорожніх нарисів** Симеона характерна прискіплива увага цього мандрівника до природи, культури, релігійних переконань, колориту, світогляду, звичаїв, традицій племен середньовічної української держави. Любитель книг вільний від упереджень щодо конфесійної, соціальної та національної належності місцевих жителів, тому прагне їх зрозуміти й об'єктивно відобразити у своїх записах. Для головного героя подорож стає етапом самовдосконалення та пізнання себе. Дізнаючись щось нове про особливості існування племен Київської Русі, молодий книжник паралельно осмислює своє життя. Тому мандрівник активно розпитує своїх співрозмовників про устрій інших народів, зіставляючи їх зі своїми поглядами і поширеними стереотипами. На переконання Симеона, кожне плем'я унікальне, тому виникає потреба дослідити його специфіку та повідомити про це іншим.

Для того, щоб поговорити щодо політичних питань із сином Володимира Великого — Ярославом, головний герой детективу «Смерть у Берестові» вирушає з купцем Леонтієм до Новгороду. Під час подорожі юний книжник звертає особливу увагу на нову місцевість і племена, які її населяють. У листі до свого дідуся Йосифа Симеон згодом пригадує такий епізод, коли його *«плавба Ловаттю скінчилася. Кораблі ввійшли до великого озера. Його іменують Ільмень. Що означає та назва? Я пробував допитатися, але марно. Вона не слов'янська й не варязька. Поряд із тим озером живуть племена, які ні слов'янською, ані варязькою мовами не розмовляють. Називають їх чудь, весь, водь... У них своя мова, яку я зовсім не розумів. Може, із цієї мови назва озера Ільмень походить?»* [4, 300]. У такий спосіб у цьому подорожньому нарисі любитель книг пильно аналізує побачене, намагаючись зробити правильні висновки стосовно топоніма та відшукати істину. Мандрівник не уникає складних запитань, а, навпаки, активно роздумує над ними. Поглядом іноземця книжник висвітлює тогочасні реалії життя Київської Русі, детально зупиняючись на топографічних особливостях її територій. Зрештою, сукупність цих спостережень стає основою філософських узагальнень про життя середньовічної людини, зокрема слов'янина.

Історичні, портретні та подорожні нариси Симеона утворюють єдиний мега-текст, який присвячено роздумам про буття жителів Київської Русі, їхнім проблемам і спробам їх розв'язати. Молодий мандрівник осмислює можливі шляхи подолання наявної державної кризи після смерті правителя Володимира Великого. Передбачаючи хвилю братовбивчих сутичок задля оволодіння київським престолом, головний герой детективу Петра Кралюка й Олександра Красовицького прагне застерегти від необдуманих рішень придворних осіб. Смертельна хвороба чи отруєння

хрестителя Русі стали соціальним потрясінням для народу, тому книжник бере на себе роль того, хто висвітлює тогочасні карколомні події. Поступово юний любитель книг утягується в небезпечну політичну гру за місце наступника Володимира Святославича, унаслідок якої виникає чимало загроз для його життя. Але успішно їх уникаючи та дотримуючись власних моральних принципів, Симеон продовжує максимально об'єктивно розкривати перипетії боротьби за київський престол. Цей своєрідний слідчий не робить поспішних висновків і не засуджує когось конкретного, вислуховуючи всі підозрювані сторони в процесі свого дослідження причини смерті можновладця Володимира.

Важливість місії головного героя детективного твору полягає в тому, що саме книжник має описати життя та діяльність хрестителя Русі. Проте, щойно він розпочав роботу над літописом, несподівана смерть Володимира Великого завадила здійсненню його благородних намірів. Симеон розуміє, що для цього правителя потрібний був книжник, *«щоб той увічнив його діяння. Але цей писець, зближуючись із князем, так чи інакше працюватиме на ромеїв. І, можливо, стане одним із заборол проти впливу латинян»* [4, 242]. Тобто молодик цілком усвідомлює те, наскільки магістральною є покладена на нього мета. Прибувши з Візантійської імперії, любитель книг не стає шпигуном, а фактично переходить на бік Київської Русі. Записи головного героя є свідченням пройденої ним еволюції: від критичного сприйняття варварських земель до захоплення ними і бажання допомогти.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, сукупність історичних, портретних та подорожніх нарисів Симеона в детективі «Смерть у Берестові» є свідченням діалогічної спрямованості цього роману. Головний герой звертається до читачів, розкриваючи для європейської аудиторії (насамперед ромеїв) реалії тогочасного життя мешканців Київської Русі. У такий спосіб Петро Кралюк та Олександр Красовицький закликають реципієнта до обговорення, пошуку історичної правди, прискіпливого аналізу значення тієї давньої епохи для українців. Від імені книжника письменники ХХІ ст. проводять читача лабіринтами середньовічного існування слов'ян, наповненого численними сутичками, інтригами і злочинами. Любитель книг у згаданому творі відіграє роль стороннього спостерігача, який наполегливо досліджує факти та робить відповідні висновки. Насамперед крізь призму сприйняття головного героя детективу реципієнт стежить за початком ХІ ст. середньовічної української держави, смертю князя Володимира і подальшою боротьбою його синів за владу. Нариси Симеона — пропозиція діалогу, фіксація спостережень, прагнення до фактичності та донесення до своїх читачів максимально об'єктивної інформації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колесник О. Історичний детектив як літературна форма інтерпретації історії та культури. *Культура і сучасність* : альманах. № 1. 2022. С. 20–27.
2. Кралюк П., Красовицький О. Вибір князя Гліба : цикл «Розвідки книжника Симеона» / худож.-ілл. Є. Вдовиченко; худож.-оформлювач О. Гугалова-Мешкова. Харків : Фоліо, 2025. 318 с.
3. Кралюк П., Красовицький О. Метушня навколо престолу : цикл «Розвідки книжника Симеона» / худож.-ілл. Є. Вдовиченко; худож.-оформлювач О. Гугалова-Мешкова. Харків : Фоліо, 2024. 317 с.
4. Кралюк П., Красовицький О. Смерть у Берестові: детектив з часів Київської Русі : цикл «Розвідки книжника Симеона» / худож.-ілл. Є. Вдовиченко; худож.-оформлювач О. Гугалова-Мешкова. Харків : Фоліо, 2024. 351 с.
5. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : Академія, 2007. 624 с.
6. Манич Н. Концепт «метажанр» у сучасному літературознавстві. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка* : Філологічні науки. № 22 (138) листопад. Ч. 1. 2007. С. 70–79.
7. Повесть минулих літ : літопис : для ст. шк. віку / пер. В. Близнеца ; худож. Г. Якутович. Вид. 2-ге. Київ : Веселка, 1989. 220 с.
8. Свіфт Дж. Мандри до різних далеких країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів / пер. з англ. М. Іванова; передмова й примітки Б. Шалагінова; худож.-оформлювач Г. Кісель. Харків : Фоліо, 2013. 333 с.
9. Собчук О. Історичний детектив і ретро-детектив: до проблеми відповідності. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомеря]. Вип. 73. Том 3. Дрогобич : Гельветика, 2024. С. 217–223.
10. Харлан О. Жанр історичного детективу в сучасній європейській літературі: особливості функціонування. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. Вип. 3. 2014. С. 162–170.

UDC 821.161.2-311.6.09Кралюк4Сме

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2025.31.347567>

**ON THE INTERSECTION OF GENRE FORMS
OF DETECTIVE AND ESSAY IN MODERN HISTORICAL PROSE
(BASED ON THE NOVEL "DEATH IN BERESTOV")
BY P. KRALIUK AND O. KRASOVYTSKYI)**

Andrii Chmyr,

Senior Lecturer at the Department of Periodical Press and Media Editing
Faculty of Journalism, Advertising, and Publishing
Odesa I. I. Mechnikov National University
e-mail: chmyr_andrew@ukr.net
ORCID iD: 0000-0001-5662-5788

The article is devoted to the study of the phenomenon of factuality in modern fictional literature. The historical detective story "Death in Berestov" by Petro Kraliuk and Oleksandr Krasovytskyi is representative in this regard. The methodological basis was the analysis of the artistic and journalistic component, namely: the functions of historical, portrait and travel essays by the scribe Simeon. It was found that the introduction of these essays into the text of the detective story encourages the reader to take part in the search for historical truth, to consider heroic Ukrainian history and, thanks to this, to establish patterns relevant to the present day.

The recipient in the novel observes the beginning of the 11th century period of Kyivan Rus thanks to the observations of the scribe foreigner Simeon. It is he who becomes the author of historical, portrait and travel essays, which are aimed at understanding the life of Ukrainians at that time. In the historical essays, the indicated main character reflects on the path taken by the inhabitants of Kyivan Rus, facts, events, and figures from their lives. Simeon devotes portrait essays to fixing the characteristic external and internal features of his interlocutors. In contrast, travel essays are primarily a recording of what happened to the scribe during his numerous travels.

The proposed study is the first investigation devoted to understanding the phenomenon of the transition of modern fictional literature to a greater degree of fact on the example of the historical detective story "Death in Berestov" by Petro Kraliuk and Oleksandr Krasovytskyi. The writers strive, referring to the genre nature of the essay, to recreate not only the background of the ancient era, but also to convey its specifics through factuality. The modern reader needs careful adherence to historical truth, since he feels lost among the multitude of assumptions, probabilities and hypotheses. And hence the intention of the authors of the novel "Death in Berestov" — to bring the recipient

closer to the past, to show its proximity and, as a result, the continuity of times. This is the relevance of the article, because much of today's historical prose, on the contrary, tends towards fiction.

Historical, portrait and travel sketches of the main character of the detective — Simeon — make up a megatext that reveals the specifics of life, lifestyle, beliefs, traditions, customs of the peoples of Kievan Rus at the beginning of the 11th century. This young scribe investigates the circumstances of the death of the baptizer of the medieval Ukrainian state — Volodymyr the Great. The traveler finds himself at the epicenter of the turbulent events of the struggle for power, covering them, like a journalist of that time. As a result, Simeon becomes a kind of representative of Kievan Rus on the international arena of the 11th century.

Keywords: historical novel, detective, Petro Kraliuk, Oleksandr Krasovytskyi, enchantment, historical essay, portrait essay, travel essay, megatext, dialogicity.

REFERENCES:

1. Kolesnyk, O. (2022) Istorychnyi detektyv yak literaturna forma interpretatsii istorii ta kultury [Historical detective story as a literary form of interpreting history and culture]. *Kultura i suchasnist* : almanakh. Issue 1. pp. 20–27 [In Ukrainian].
2. Kraliuk, P.; Krasovytskyi, O. (2025) Vybir kniazia Hliba : tsykl «Rozvidky knyzhnyka Symeona» [The Choice of Prince Gleb : the series «Symeon the Scribe's Investigations»]. 318 s. [In Ukrainian].
3. Kraliuk, P.; Krasovytskyi, O. (2024) Metushnia navkolo prestolu : tsykl «Rozvidky knyzhnyka Symeona» [The Hustle Around the Throne : the series «Symeon the Scribe's Investigations»]. 317 s. [In Ukrainian].
4. Kraliuk, P.; Krasovytskyi, O. (2024) Smert u Berestovi: detektyv z chasiv Kyivskoi Rusi : tsykl «Rozvidky knyzhnyka Symeona» [Death in Berestov: a detective story from the times of Kievan Rus : the series «Symeon the Scribe's Investigations»]. 351 s. [In Ukrainian].
5. Literaturoznavcha entsyklopediia: U dvokh tomakh (2007) [Literary Encyclopedia: In two volumes]. Vol. 2 / Yu. Kovaliv. 624 s. [In Ukrainian].
6. Manych, N. (2007) Kontsept «metazhanr» u suchasnomu literaturoznavstvi [The concept of «metagenre» in modern literary studies]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Filolohichni nauky*. Issue 22 (138). Part 1. pp. 70–79 [In Ukrainian].
7. Povist mynulykh lit : litopys (1989) [Primary Chronicle: chronicle] : dlia st. shk. viku / per. V. Issue 2. 220 s. [In Ukrainian].
8. Swift, Dzh. (2013) Mandry do riznykh dalekykh krain svitu Lemiuella Hullivera, spershu likaria, a potom kapitana kilkokh korabliv [Travels into Several Remote

- Nations of the World. In Four Parts. By Lemuel Gulliver, First a Surgeon, and then a Captain of Several Ships]. 333 s. [In Ukrainian].
9. Sobchuk, O. (2024) Istorychnyi detektyv i retro detektyv: do problemy vidpovidnosti [Historical detective and retrodetective: to the problem of correspondence]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* : mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Issue 73. Vol. 3. pp. 217–223 [In Ukrainian].
 10. Kharlan, O. (2014) Zhanr istorychnoho detektyvu v suchasniy yevropeiskii literaturi: osoblyvosti funktsionuvannia [The genre of historical detective in modern European literature: features of functioning]. *Literaturny svitu: poetyka, mentalnist i dukhovnist*. Issue 3. pp. 162–170 [In Ukrainian].

ВИМОГИ ДО ПОДАННЯ МАТЕРІАЛІВ

Редколегія наукового збірника «Діалог: Медіастудії», що видається на факультеті журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, приймає статті до чергового випуску.

Проблематика збірника: соціальні комунікації, зокрема професійні стандарти журналістики, мережеві ЗМІ, теорія та історія публіцистики, журналістики, актуальні проблеми реклами та піар тощо.

ДЛЯ ОПУБЛІКУВАННЯ СТАТТІ НЕОБХІДНО ПОДАТИ:

1. Текст статті в електронному вигляді.
2. Відомості про авторів.
3. Витяг із протоколу засідання кафедри чи рекомендацію керівника (для аспірантів).
4. Зовнішню рецензію.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 65058, м. Одеса, Французький бульвар, 24/26, ауд. 74.

ДОВІДКИ ЗА ТЕЛЕФОНАМИ:

+380677761776 — Іванова Олена Андріївна

АДРЕСА ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ:

dialog.media.studies@gmail.com або ad.pr.chair@gmail.com